

Uglewodlar

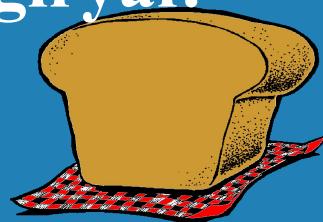
Häsiyetleri:

- Olaryň düzümine diňe uglerod, wodorod we kislorod girýär.
- Olaryň wodorody we kislorody adatça bu maddalaryň suwa bolan gatnaşygyna laýyk gelýär.
- Uglewodlar-iň ýönekeý uglerodsaklaýy birleşmeler.

Uglewodlar

Olaryň düzümine diňe uglerod,wodorod we kislorod girýär.

Çeşmesi:

Uglewodlaryň wezipeleri:

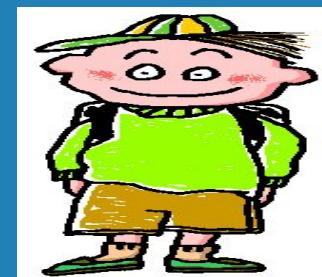
- Esasy çeşmesi güýçdir.
- Iýmit saklaýjydyr.
- Öýjük gurluşy bilen gatnaşýandyrlar.

Uglewoddlaryň bedeniňde ulyanylysy

1. Üpjün ediji güýji.

2. Ösmek we düzelmek.

3. Saglygy saklamak.

Uglewodyň toparlary

Uglewodlaryň jähtden 3 sany şekerli topary bar.

- **Glyukoza (ýönekeyý şekerli)**
- **Laktoza(goşa şekerli)**
- **Polimerler (köp şekerli)**

Monosaharid

birliğidir.

Monosaharidler kislorod öýjügi
diýen topara bölünýär.

- 1-Bäş karbonly şeker (5 K)
- 2-Alty karbonly şeker (6 K)

BÄŞ KARBONLY ŞEKER

Bäş karbonly şekeriň 5 sany kislarod
öýjügi bar.

Olar ýadro turşusynyň gatnaşygyna
laýyk gelýär.

Meselem:

**Ribazoma we
Dioksyriboma**

ALTY KARBONLY ŞEKERİ

Alty karbonly şekeriň 6 sany kislorod
öýjügi bar.
Olar energiýa önüminde ulanylýar.

Meselem: Glukoza, Fruktoza we
Galaktoza

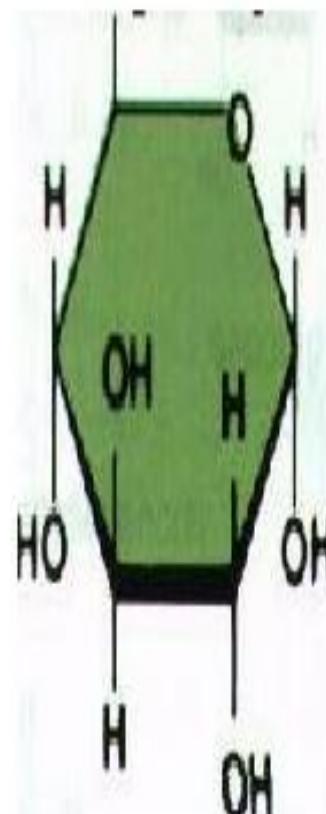
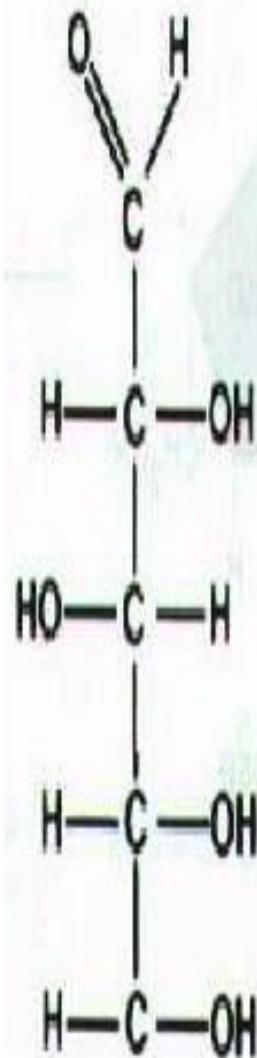
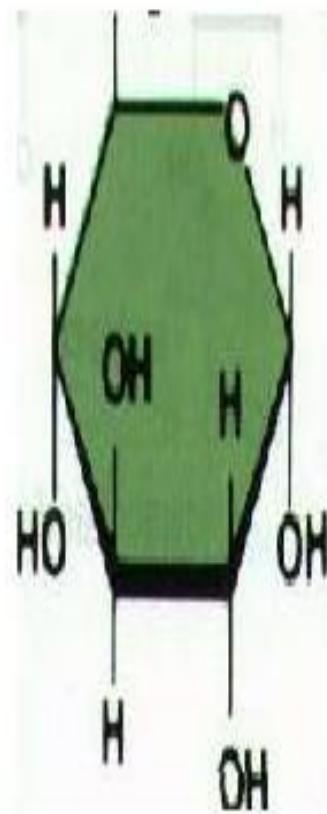
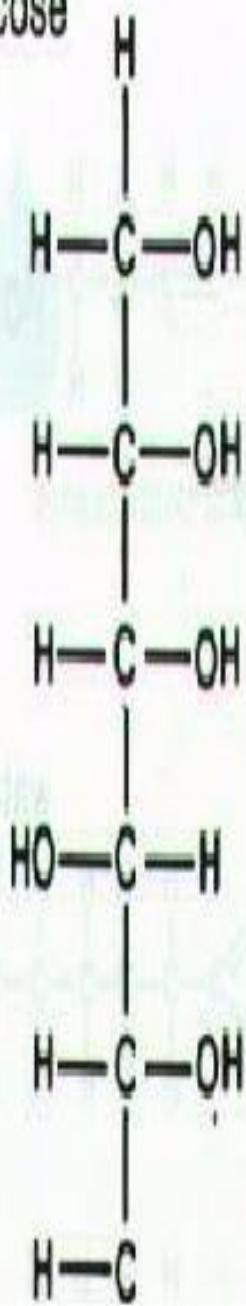
GLÝUKOZA

Glýukozuň himiki elementli düzümi $C_6H_{12}O_6$ görnüşinde ýazylýar.

Ösümlilikler fotosyntes wagtynda glýukozany öndürýär.

Adam ganynyň içinde harmona tarapyndan glýukoza deňleşmesi barlanylýar.

glucose

Benedika çözümi glýukozanyň guraly .

Glýukoza + Benedika $\xrightarrow{\text{Ereyär}}$ Gyzyl reňk
Çözümi

LAKTOZALAR

Laktozalar goşa şekerli bolýarlar.
Iki monosaharidler himiki görnüşü
boýunça lakteza bilen
birikýärler.

Glýukozidika bilen iki
monosaharidleriň arasynda
gatnaşyk bar.

Laktozalaryň bölekleri

Laktozalaryň 3 görünüşи bar. Olar;

- **Maltoz**
- **Sakroz**
- **Laktoz**

Laktozalaryň bölekleri

Glýukoza + Glýukoza → MALTOZ + SUW

Glýukoza + GALAKTOZA → LAKTOZ + SUW

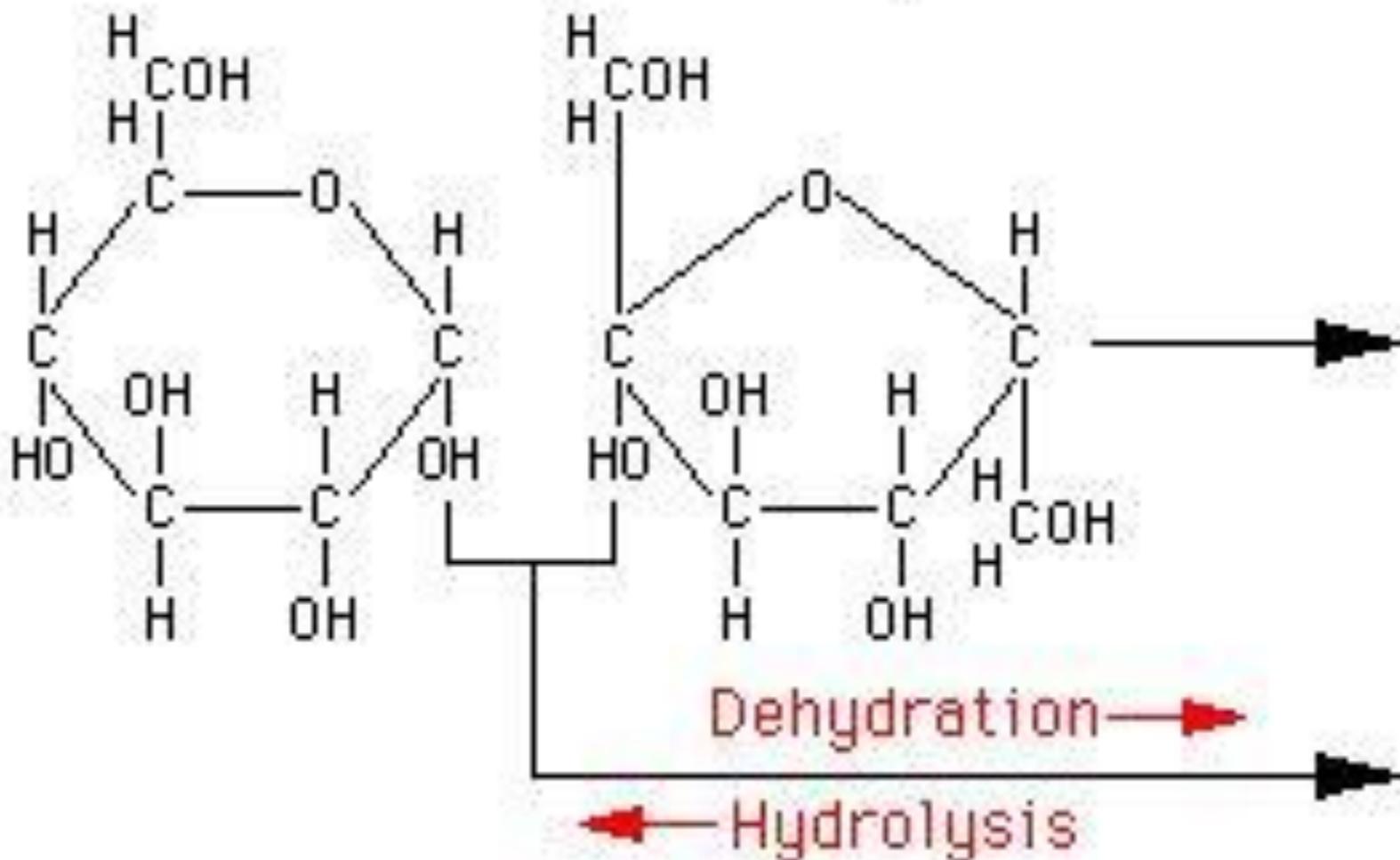
Glýukoza + Fruktoza → SAKROZ + SUW

Carbohydrates

5

6

Fructose

- Laktoza bir molekulanyň içinde suw goýbermesinden emele gelýär. Bu görnüşli reaksiýa dehidreýşin diýilýär.

LAKTOZALAR

- Yönekeý şekeleler dedehidreýsin tarapyndan, sintez görnüşi lakoza bilen birigip bilerler.
- Laktozalar glýukozanyň iň uzyn zynjyrydyr.
- Glýukosidik monosaharidleriň içinde gatnaşýarlar.

Krahmal, glykogen, öýjükler we
çitin-bular laktoza mysallar.

Krahmal: Bular diňe ösümliklerde tapylýarlar. Iýodaýn ýa-da lagal krahmalyň enjamý.

Glykogen: Bular anyk haýwanlaryň öýjüginde tapylýarlar. Glykogen özünde bagry we beden etini ýygnaýar.

Öýjükler: Bu ösümlik öýjügi bilen gatnaşýar.